

Spoštovane udeleženke, spoštovani udeleženci,

veseli me, da vas lahko pozdravim na Medparlamentarni konferenci o skupni zunanji in varnostni politiki ter skupni varnostni in obrambni politiki.

Slovenija Svetu EU predseduje v času, ko sta mednarodna skupnost in Unija osredotočeni na krizo v Afganistanu in na okrevanje po pandemiji covida-19.

Afganistan predstavlja enega večjih izzivov za mednarodno skupnost, ki se po končanju Natove operacije Odločna podpora in odhodu ZDA oz. Natovih sil iz države sooča z več kompleksnimi vprašanji, ki terjajo odločen in usklajen odziv. O tem smo ministri za zunanje zadeve EU razpravljali na neformalnem zasedanju Gymnich na Brdu pri Kranju prejšnji teden. V dinamični razpravi smo uspeli doseči soglasje, ki temelji na doslej sprejetih odločitvah z izrednih zasedanj tako zunanjih kot notranjih ministrov. Pomembno je, da države članice govorimo z enim glasom, če želimo preprečiti, da bi se ponovil scenarij iz leta 2015. Treba je doreči, kako pristopiti k dialogu s talibanskimi oblastmi, da se vzpostavi prehodna in vključujoča vlada, ki bo še naprej zagotavljala spoštovanje človekovih pravic, predvsem pravic žensk in deklic. Dialog s talibanskimi oblastmi bo odvisen od doseganja petih mejnikov: zaveze, da Afganistan ne bo postal oporišče terorističnih skupin za napade na druge države; spoštovanja človekovih pravic, še zlasti pravic žensk, vladavine prava in svobode medijev; dogovorne vzpostavitve vključujoče in reprezentativne prehodne vlade; prostega dostopa za humanitarno pomoč ob spoštovanju postopkov in pogojev za njeno dostavo ter omogočanja odhoda tujim državljanom in ogroženim Afganistancem, ki bi radi zapustili državo, v

skladu s pozivi iz Resolucije Varnostnega sveta OZN 2593 (2021) in zavezami, ki so jih sprejeli talibani sami.

Ministri smo si bili edini, da je pri upravljanju migracij potreben koordiniran pristop. Potrebna je tudi nova strategija EU glede Afganistana s poudarkom na regionalnem pristopu ter s tem povezanim sodelovanjem s ključnimi sosednjimi državami Afganistana in drugimi državami, ki gostijo večje število afganistanskih državljanov. Nujen je dogovor o vzpostavitvi koordinirane prisotnosti EU v Kabulu, kar pa je treba jasno ločiti od političnega priznanja. Tudi pri vprašanju zagotavljanja **humanitarne pomoči** je obveljalo splošno strinjanje, da je potreben koordiniran pristop za preprečitev humanitarne katastrofe.

Kot eno temeljnih nalog predsedovanja smo si zadali iskanje rešitev v smeri zagotavljanja odpornosti in varnosti Unije v različnih kriznih situacijah, ki zaradi svoje narave ali obsega presegajo zmogljivosti posameznih držav članic, zaradi česar je potreben skupen odziv na ravni Unije.

Pri zagotavljanju odpornosti na krize se osredotočamo na vseobsegajočo pandemijo **covida-19**, vključno z njenimi posledicami in okrevanjem. A hkrati želimo okrepiti odpornost na različne oblike sodobnih varnostnih groženj, kot so kibernetiski napadi večjih razsežnosti.

Zdravstvena kriza, ki je prinesla tudi gospodarske posledice, kot sta podražitev surovin in negotovosti na trgu dela, je postavila tako notranje kot zunanje delovanje Unije pred veliko preizkušnjo. Zaradi pomanjkljivega poznavanja razmer – pa tudi nezaupanja v mednarodni red in mednarodne organizacije – smo se s pandemijo sprva spopadli posamezno, v nacionalnih okvirih. Pozneje smo spoznali, da gre za izziv,

ki ga je mogoče uspešno premostiti le s skupnim odzivom in vzpostavitvijo učinkovitega sodelovanja na ravni Unije, pa tudi na globalni ravni. Pandemijo covid-19 so namreč spretno izkoristile nekatere države – predvsem Rusija in Kitajska – za krepitev svojega vpliva v svetu, zlasti tam, kjer vpliv zahodnih sil zadnja leta upada. Kitajska npr. ni vodilna sila po količini donacij cepiv, je pa bila hitrejša pri dogovorih in dostavi ter je donacije spretno geografsko razpršila.

V nastalih razmerah je torej ključnega pomena, kako uspešno se bo zunanja politika Unije prilagodila novi stvarnosti v mednarodni skupnosti. Pri tem je pomembno izpostaviti, da je Unija vedno bila, je in bo tudi v prihodnje odločna zagovornica učinkovitega multilateralizma. Verjamemo, da je globalne izzive, kar pandemija nedvomno je, mogoče uspešno reševati le z multilateralnim pristopom.

Novo obliko groženj v svetu predstavljajo tudi kibernetiski napadi. Slovensko predsedstvo si aktivno prizadeva za prenovo direktive o ukrepih za visoko skupno raven kibernetске varnosti v Uniji (t. i. direktive NIS 2), ki je temelj evropske kibernetске odpornosti in za katero bo slovensko predsedstvo nadaljevalo pogajanja bodisi za dogovor v Svetu bodisi za pogajanja z Evropskim parlamentom. Namen revizije je celostna okrepitev kibernetске varnosti zasebnih in javnih subjektov, predlog direktive pa predstavlja del svežnja ukrepov za nadaljnje izboljšanje odpornosti in zmogljivosti pri odzivanju na incidente s področja kibernetске varnosti in zaščite kritične infrastrukture. Vzporedno bodo v času slovenskega predsedovanja na področju kibernetске varnosti potekale tudi nezakonodajne aktivnosti, na primer prizadevanja za Skupno kibernetско enoto EU, pa tudi pospešeno iskanje sinergij z Zahodnim Balkanom, sodelovanje EU z Natom idr. Digitalizacija, umetna inteligenca in

tehnologija so namreč področja, na katerih ima Unija zmogljivosti, da prevzame vodilno vlogo v svetu.

Vedno bolj nas ogrožajo posledice **podnebnih sprememb**. Zaradi taljenja ledu se za čedalje večji del leta krajšajo pomembne morske poti. Zaradi boljše dostopnosti severne transportne poti ob arktični obali Rusije, ki omogoča 30-odstotno skrajšanje razdalje do pomembnih svetovnih pristanišč, bodo v prihodnjih desetletjih mnoga danes vodilna pristanišča utrpela drastične gospodarske posledice. Slovenija med predsedovanjem namenja veliko pozornosti pripravam na konferenco pogodbenic ZN o podnebnih spremembah, ki bo novembra v Glasgowu.

Verjamemo, da mora Unija izkoristiti priložnosti spreminjajočih se razmerij in pri soočanju z novimi izzivi poskušati vzpostaviti odzivne sisteme, ki temeljijo na novih oblikah sodelovanja in pravočasnem ter učinkovitem ukrepanju. Pri tem nam bo v veliko pomoč **Strateški kompas**, ki bo zagotavljal usmeritve, kako prilagoditi način kriznega upravljanja, razviti ustrezne zmogljivosti, povečati odpornost in okrepiti partnerstva. Na neformalnem srečanju obrambnih ministrov EU prejšnji teden je visoki predstavnik Borrell v soglasju s slovenskim predsedstvom napovedal skorajšnjo ministrsko konferenco o stebru odpornosti, ki se bo odvila še pred za november napovedano predstavitvijo prvega osnutka Strateškega kompasa.

Brez uspešne integracije **Zahodnega Balkana** ter stabilizacije razmer v vzhodnem in južnem sosedstvu Unija ne more biti uspešen akter v globalnem kontekstu. Slovenija si prizadeva za nadaljevanje širitvenega procesa z državami Zahodnega Balkana, hkrati pa od držav v regiji

pričakuje, da nadaljujejo s potrebnimi reformami, reševanjem politično-varnostnih tem in povezovanjem na različnih področjih za zagotavljanje trajnostnega razvoja regije. Trajnostni razvoj, stabilnost in blaginja v regiji so glavni strateški interesi Unije – pričakujemo, da bo k doseganju teh ciljev pomembno prispeval Gospodarski in naložbeni načrt, ki ga je pripravila Evropska komisija. Tudi vrh EU-Zahodni Balkan, ki ga bomo gostili v oktobru, vidimo kot pomembno priložnost za spodbuditev ambiciozne in proaktivne politike tako Unije kot regije. Spričo razvojnega razkoraka med regijo in EU je pomembno, da si prizadevamo za poglobljanje sodelovanja z državami Zahodnega Balkana na različnih področjih v skupnem interesu, kot so povezljivost v transportu, energetiki, digitalizaciji (odprava različnih tarif v podatkovnem gostovanju), raziskavah in razvoju ter pri mladih. Obenem so izzivi Zahodnega Balkana tudi izzivi EU, zato je za njihovo reševanje ključno, da jih obravnavamo skupaj. Veseli me, da smo ravnokar praznovali tudi pomemben dosežek v Sarajevu – iz mesta so bili tudi s slovensko podporo odstranjeni še zadnji ostanki eksplozivnih teles. Sarajevo je prosto min in čas je, da čim prej dosežemo tudi Bosno in Hercegovino brez min.

Slovenija si bo še naprej prizadevala za napredek v pogajanjih o **Paktu o migracijah in azilu**, tako na področju krepitve partnerstev z državami izvora in tranzitnimi državami kot na pripravi zakonodajnih aktov, kjer je med drugimi pomembna Uredba EUODAC. Ta uredba bo z enotnim načinom registracije vseh držav članic EU znatno izboljšala vedenje o tem, kdo vstopa v EU. Nova uredba nadgrajuje Dublinski sistem (uredba o azilnih postopkih) v podporo tako azilnim sistemom kot nezakonitim migracijam. Slovensko predsedstvo si prizadeva za sprejem te uredbe. Opažamo, da velikih vsebinskih razhajanj med državami članicami ni. Kot člane parlamentov pa vas pozivam, da pri svojih vladah zagovarjate

načelo, da se ta nujno potrebna uredba sprejme samostojno, in ne odlašamo zaradi morebitne želje po paketnem pristopu z drugimi uredbami. V tem kontekstu je strateškega pomena okrepjeno partnerstvo z južnim sosedstvom, dodatno pa tudi aktiven dialog z Afriko, ki bo l. 2050 predvidoma štela 2,5 mrd prebivalcev in bo imela s tem povezan visok migracijski potencial.

Veliko pozornosti namenjamo tudi **indopacifiški** regiji, o kateri se krepí zavedanje, da je novo geostrateško središče vzpostavljanja svetovnih ravnovesij. Unija mora iskati sinergije z obstoječimi pobudami in spodbujati večje strateško povezovanje s ključnimi državami v regiji, predvsem z Indijo, ki je zaradi velikih gospodarskih in demografskih kapacitet še posebej pomembna. Zahodni svet se vse bolj zaveda potrebe po vzpostavitvi zaščitnih in obrambnih mehanizmov proti kitajski naraščajoči gospodarski in vojaški moči v regiji in v svetu. Med neformalnim srečanjem ministrov za zunanje zadeve EU smo na mojo pobudo gostili indijskega zunanjega ministra in razprava je potrdila, da je ob upoštevanju trenutnih geopolitičnih in geostrateških trendov v Indo-Pacifiku nujen večji angažma Unije v regiji. Pričakujemo tudi, da bo 13. vrh voditeljev Unije in azijskih držav (ASEM), ki je načrtovan v novembru, pospešil sodelovanje med Azijo in Unijo.

Slovensko predsedstvo želi krepiti tudi **čezatlantske odnose**. Skupaj z našimi severnoameriškimi prijatelji, partnerji in zavezniki se lahko bolje soočamo z aktualno krizo v Afganistanu ter zagotavljamo demokracijo, varnost, odpornost in blaginjo tudi v prihodnje. K temu želimo prispevati tudi z delovanjem skupnega Trgovinskega in tehnološkega sveta, ki sta ga EU in ZDA ustanovili za celovito krepitev medsebojnih gospodarskih odnosov, vključno z digitalno preobrazbo in tehnološkimi inovacijami.

Spoštovane gospe, spoštovani gospodje, naj sklenem z mnenjem, da novi izzivi prinašajo globalno dimenzijo in terjajo globalne odgovore, ki so mogoči le ob **učinkovitem multilateralizmu**. V današnjem povezanem in soodvisnem svetu so neizogibne nove oblike partnerstev in nujno je učinkovito sodelovanje na vseh področjih. Le tako bo mogoče doseči varnost, blaginjo in odpornost tako znotraj Unije kot v svetu.

Nenazadnje nas je tudi pandemija covid-19 naučila, da moramo izboljšati odprto **strateško avtonomijo** Unije, pri čemer si moramo prizadevati za ohranjanje mednarodnih partnerstev in vzpostavljanje novih. V nadaljevanju razprave o strateški avtonomiji, ki je del širše razprave o prihodnjem razvoju EU, je potreben razmislek glede sodelovanja s strateškimi partnerji po načelu »sodelovanje, kjer je mogoče, in samostojno delovanje, kjer je potrebno«. Pandemija in kriza v Afganistanu nam lahko služita kot vodilo, na katerih področjih mora EU okrepiti svoje instrumente, da bi v podobnih situacijah lahko bolje zaščitila svoje interese. Predvsem pa se poraja vprašanje, ali v tovrstnih primerih lahko sploh razmišljamo o strateški avtonomnosti.

Veselim se nadaljnje razprave o teh temah in se vam zahvaljujem za pozornost.